د پوهنتون د رئیس څو خبرې

دا پلان چې اوس ستاسو په لاسونو کې دی، د پوهنتون د ستراتیژیک پلان د پراختیا او د تطبیق د کمېټې د غړو د کوښښونو او زحمتونو زېږنده ده، هغه څه مو چې تر اوسه د هېواد د پوهنې او لوړو زده کړو په برخه کې په لاس راوړي، له موږ سره مرسته کوي تر څو افغانستان کې د پوهنې او لوړو زده کړو بهیر ته پراختیا ورکړو.

تاسو پوهېږئ چې زده کړه د ټولنې د روښنايي سبب ګرځي، د هېوادونو پرمختګ په همغه هېواد کې د زده کړو له کیفي او کمي پرمختګ سره مستقیمه او لومړنۍ اړیکه لري.

مسلم د لوړو زده کړو مؤسسې هیوادوالو ته د زده کړو په برخه کې په ښه توګه تر دې دمه خپل مسولیت ادا کړی او لا هم دا لړۍ روانه ده، زه د دې علمي او اکاډمیکې مؤسسې ټول کاري ټیم ته د دې هیواد د محدودو او کمو امکاناتو په لرلو سره د ډېرو لاسته راوړنو له امله مبارکي وایم، د یادونې وړ ګڼم چې مسلم د لوړو زده کړو مؤسسې د هیواد د خصوصي لوړو زده کړو په برخه کې ډېره سرمایه ګزاري کړې، او خپلو محصلینو ته یې ښه زده کړیز چاپېریال برابر کړی او په ملي کچه د زده کړو د ښه کیفیت په لرلو سره یې ډېرې اسانتیاوي برابرې کړې دي .

مسلم د لوړو زده کړو مؤسسې په یاد علمي مرکز کې د ټولنې د وړ او با استعداده کسانو لپاره د ازادې او پرته له کوم تړاوه سیالي له لارې په کادري او اداري برخه کې همکاران ګمارلي.

د دې علمي مؤسسې کریکولم او نصاب ته د یاد بنسټ د متخصصو او مسلکي کسانو له لوري د بازار، کار او ټولنې په نظر کې نیولو سره پراختیا ورکول شوې او دا لامل دی، چې محصلین یې له فراغته وروسته په خپله کاري ساحه کې ښه ځلېږي د محصلینودا ځلېدا او بریالیتوب مو د خپلو کارکوونکو له ټولنې، کار او بازار څخه پوره خبراوی دی .

زمونږ اصلي موخه د باکیفیته زده کړو رسول او د هېواد د لوړو زده کړو په برخه کې په ښه توګه فعالیت د هېواد د پرمختګ لپاره او د هیوادوالو رضایت حاصلول .

لکه څنګه مې چې وړاندې وویل د مسلم لوړو زده کړې مؤسسې محترم مؤسس، رئیس او ټول اداري او کادري کارکوونکي د کیفیت د ښه والي لپاره کار کوي خو د خپل ځان د ارزیابي د فورمونو له څېړلو وروسته دا معلومه شوه چې لا هم په اکاډمیکو، څېړنیزو او اداري برخو کې ستونزې شته، نو په همدې اساس مسلم د لوړو زده کړو مؤسسې د د ې ستونزو د له منځه وړلو او د کیفیت د لوړوالي په خاطر ستراتیژیک او تطبیقي پلان جوړ کړ.

په اخیر کې د ستراتیژیک پلان د پراختیا او تطبیق د کمېټې له غړو څخه مننه کوم چې د دې تحصلي مؤسسې ټولې اړتیاوې یې په دې پلان کې ځای پر ځای کړې او د دې مرکز فعالیتونه او کړنې یې هماهنګې ، کړې کور یې ودان.

ډاکتر خیرالدین نثار

مسلم د لوړو زده کړو مؤسسې رئیس

معناګانې:

په دې برخه کې ځینې هغه اصطلاحات په لنډه توګه تعریفوو، چې په دې ستراتیژیک پلان کې راغلي دي.

برنامه: برنامه هغه نقشه ده چې د موخې یا موخو د اړینو سرچینو، مهالوېش، دندو او نوروکړنو د مشخص کولو لپاره راځي، د یوې ښې برنامې د جوړېدلو لپاره باید دغو پوښتنو ته ځواب وویل شي: څه شی، د کومې موخې لپاره، د چا

له لوري ، په څومره وخت کې، له کومو سرچینو، په کوم تاثیر او څه ډول اجرا کېږي.

برنامه جوړونه: برنامه جوړونه په هغو کړنو اطلاق کېږي ، چې د موخووړاندوینه او د نا ډاډه کړنوسره د مخامخ والي پر وخت لازم اقدامات تر سره شي، د برنامې جوړونې اصلي موخه په سازمان کې د خطر منلې د کچې کموالی او احتمالي پېښو ته د هماهنګو تدابیرو لرل .

عملیاتي برنامه جوړونه: هغه برنامه ده، چې اجرایي مدیران یې خپلو ځانګړو موخو ته د رسېدلو لپاره جوړوي، عملیاتي برنامه نظر ستراتیژیکې برنامې ته کم وخت لري او ګمان کېږي، چې د هغو مدیرانو له لوري جوړېږي چې محدود مسؤلیت د محدود موخو لپاره لري .

ستراتیژي: د علم او هنر ستراتیژي د مؤسسې موخو ته د رسېدو لپاره د یو فکر محصول دی ، یا په بل عبارت هغه جامع طرحه ده، چې د یوه پوهنتون موخې، پالیسي ګانې او عملیاتي پلانونه په یوه قالب کې له یو بل سره تړلي ترتیب او تنظیم کوي.

ترتیب: د ستراتیژیکې برنامې یوه مرحله ده ، په دې برخه کې د لید لوري ټاکنه، ماموریت، ارزښتونه، موخې، داخلي او بهرني عوامل، ستراتیژیک حالت ، د ممکنه ستراتیژیو ټاکنه او د لومړنیو ستراتژیو ټاکنه کېږي.

اجرا: د ستراتیژیکې برنامې جوړلو او د ستراتیژي د اجرا دوهمه مرحله ده چې پکې ، د لومړنیو ستراتیژیو تعین، د لنډمهالو موخو ټاکنه، کلنی کاري پلان، د بودجې ترتیب، د مؤسسې نوی والی یا طراحي، د اجرایي پالیسیو ترتیب، د رهبري د سبک ټاکنه او سرچینو ته بېلوالی .

ارزيابي: درېیمه مرحله، ارزیابي هغه ستراتیژي ده، چې د یو میکانیزم جوړولو ته اړتیا لري تر څو د لوړو زده کړو وزارت د معیارونو او پالیسیو تطبیق ور باندې تر سره شي .

لید لوری: هغه ذهني انځور یا ارمان دی چې د یوې مؤسسې یا ارګان کس یې غواړي.

ماموریت : د یوې ادارې یا مؤسسې علت او داخلي فلسفه ده، چې د ادارې وروستي اهداف ښکاره کوي .

موخه : له هغې نقطې څخه عبارت ده، چې ټولې کړنې یې دلاسته راوړلو په خاطر په لوري سوقېږي، موخې باید لاسته راتلونکې، ستونزې زېږونکې او د زماني اړخ لرونکې وي، د لاسته راتلو طریقه یې باید معلومه وي، هدفونه باید ډېر و نه ټاکل شي، تر څو په لاسته راوړو کې یې پاتې راشو.

ارزښتونه: د یوې ادارې له اعتقادي او اساسي اصولو څخه عبارت دي چې د هغو په واسطه ماموریت او آرمانونه ترتیب کېږي.

1 . سریزه

د ټولنیزو بدلونونو او د نړۍ چټک پرمختګ له بدلونونو څخه خبراوی اړین کړي ، په ننۍ نړۍ کې د تکنالوژي د پرمختګ او د محیطي بدلونونو د برنامې جوړونې اړتیا پوښلې نه ده پر اېښي، پر محیطي تغیراتو بې باوري او د ډېرې ګټې ترلاسه کولو ته معلومه خبر ده چې برنامه جوړونه اړینه ده .

ستراتیژیکه برنامه جوړونه د یوه سازمان د داخلي او بهرني محیط تر څېړنې وروسته د محیطي فرصتونو او ننګونو د قوت او ضعف ټکي په نښه کوي او دسازمان د لید لوري او ماموریت په نظر کې نیولو سره سازمان ته لوړې موخې ټاکي او د د غو موخو د لاسته راوړلو لپاره د هغو ستراتیژیکو ټکو ټاکنه کېږي چې له فرصتونو ، قوتونو څخه برخمنې وي او کمزوري او ګواښونکي ټکي له منځه یوسي تر څو سازمان د سیالۍ په ډګر کې ښه وځلېږي.

د بهرني محیط اړیکې د سازمان له اړیکو سره او د ټولنیزو، سیاسي، ټکنالوژیکي ، اقتصادي، کلتوري او تخنیکي بدلونونو په نظر کې نیولو سره دې

علمي مرکز د ستراتیژیک پلان او عملیاتي پلان پر جوړولو کار پیل، چې په لومړۍ برخه کې یې د مؤسسې لید لوری او ماموریت وړاندې شوی دی .

ورپسې بهرنی محیط تر څېړنې لاندې نیول شوی، او له مؤسسې څخه د باندې محیط کې د فرصتونو او ننګونو لکه ټولنیز، اقتصادي، فرهنګي، ټکنالوژیکي، تخنیکي، سیاسي او قانوني باندې بحث شوی.

همدا ډول د مؤسسې د داخلي محیط د څېړنې لپاره بېلابېل عوامل لکه اړیکې جوړول، موخې، اړیکې او مرستې او د کړنو تر سراوي څرنګوالی تر څېړنې لاندې نیول شوې، چې اړین قوانین او کلتور، جوړښتونه، انساني سرچینې او د زیات تاثیر لرونکي داخلي عوامل ور څخه په لاس راغلي.

د بهرني او داخلي محیط له څېړنې لاسته راغلې پایلې چې د ټول پوښتنې په اساس شوې، هم په راپور کې راغلې، له دغو پایلو په لاسته راوړلو سره د مؤسسې ستراتیژیک موقعیت او ټولېزي ستراتیژیګانې جوړې شوي دي .

په اخېر کې د دغو ستراتیژیو د لاسته راوړنې لپاره ځانګړې عملیاتي برنامې په پام کې نیول شوې .

لید لوری:

 مسلم د لوړو زده کړو مؤسسه غواړي او ژمنه ده، چې هېواد والو ته د پوهې په کمي او کیفي برخه کې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې وکړي، او خپلې کړنې په ملي او نړیواله کچه برابرې کړي او د یو علمي، څېړنیز او مسلکي مرکز په توګه د دې هېواد د خلګو وړتیاووته په ملي او نړیواله کچه پراختیا ورکړي.

۳ـ ماموریت:

مسلم د لوړو زده کړو مؤسسه د لوړو زده کړو د یوه معیاري مرکز په توګه، خپل تحصیلي، مسلکي او تخصصي خدمتونه په نظري او عملي برخه کې د اسلامي او ملي ارزښتونو د خپل ستراتیژیک پلان او پالیسیو په نظر کې نیولو سره هیوادوالو ته وړاندې کوي.

۴ـ ارزښتونه:

1. په اسلامي او ملي ارزښتونو د رهبرانو، مدیرانو او قاضیانو په علمي توګه روزنه .
2. د کریدیټ سیسټم او د زده کړو له نویو او معاصرو میتودونو او ټکنالوژۍ په استفاده د چوپړتیاوو وړاندې کول.
3. مسؤلیت منله.
4. په مالي او اداري برخه کې پر ځان بسیاینه د حساب ورکونې او شفافیت په نظر کې نیولو سره .
5. د روغتیایي برخې له کړنو څخه هر اړخیز ملاتړ.
6. له ملي او نړیوالو پوهنتونونو سره اړیکې د ملي او نړیوالو مرستو په نظر کې نیولو سره .
7. انساني مینه او په نورو مهرباني .
8. په استادانو او محصلینو کې د ژمنو ، ښو اخلاقو او صداقت تقویه د ملي منافعو په نظر کې نیولو سره .
9. علمي او مالي خپلواکي د خپلواکي او اکاډمیک صداقت په نظر کې نیولو سره .
10. په کړنو پوره برلاسی او کمال ته رسېدنه .

۵ـ موخې :

مسلم د لوړو زده کړو مؤسسه د سیمې او نړۍ پرمختګ ته په کتلو سره د خپلو علمي برنامو د پراختیا او د وړ مدیرانو، قاضیانو او رهبرانو روزنې ته په علمي برخه کې نه ستړېکېدونکي هلې ځلې د هېواد د لوړو زده کړو وزارت دنافذه قوانینو په رڼا کې تر سره کوي.

د مؤسسې د ستراتیژیک پلان موخې د روغتیایي او اکاډمیکو برنامو تطبیق او لوړو زده کړو ته لاسرسی او همدا ډول د تدریس لپاره د غوره چاپېریال جوړول
.

د دغو موخو په نظر کې نیولو سره کولای شو د مؤسسې موخې په لاندې ډول مشخصې کړو:

1. د غوره مدیرانو، قاضیانو او رهبرانو روزل، د هېواد دکار بازار د غوښتنو مطابق.
2. استادانو او محصلینو ته د عادلانه فرصتونه برابرول او د علمي او مسلکي کچې لوړوالی یې .
3. د ماسټري او لیسانس پلانونو ته پراختیا ورکول.
4. د پوهې تولید او څېړنې .
5. زده کړې د پوهې د لېږد له لارې .
6. انتقادي فکر .
7. ګډ مدیریت

:۶

برنامې (پلان)

علمي برنامې

د هر پوهنتون په ځانګړي ډول د مسلم لوړو زده کړو مؤسسې نقش د باکیفیته، علمي، څېړنیزې او تدریسي برخو په چوپړتیاو کې معلوم او ښکاره دی .

دا د لوړو زده کړو مؤسسه د لوړو زده کړو په برخه کې د کلیدي او غوره مؤسسو له ډلې څخه یوه هغه ده، چې د غوره مدیرانو، رهبرانو او ملت ته د پوره ځواب لرونکي څارنوالانو د وړاندې کولو په برخه کې د تاسیس له پیل څخه تر اوسه پورې کار کړی.

ملت او خلګو ته د وړ او مسلکي مدیرانو، رهبرانو او څارنوالانو وړاندې کول د دې ستر عملي مرکز اصلي موخه او هدف دی، نو ځکه یې ټولې کړنې د دې ستر هدف د تر لاسه کولو لپاره منظمې او سیستماتکې برابرې کړې دي .

مسلم د لوړو زده کړو مؤسسې خپلو د غو سپېڅلو موخو ته د رسېدو لپاره په خپله کادري او اداري برخه کې د ځوان کهول ونډې ته ځانګړې پاملرنه کړې، او د دغو ځوانانو د وړتیاوو د لوړاوي په موخه یې د غو ځوانانو ته د لوړو زده کړو په برخه کې د بورسیو ورکړه او همدا ډول د مسلکي او تخصصي پرګرامونه لړۍ په لار اچولې، چې دا موخې له علمي او څېړنیزو برنامو او پلانونو څخه عبارت دي، بل په علمي برنامو کې د څېړنیزو پلانونو جوړول دي ، چې دا ټکي د مسلم لوړو زده کړو مؤسسې د رسالت او موخو اصلي برخې جوړه وي ، چې د راتلونکو پنځو کلونو لپاره په عملي برخه کې هم د اجرا وړ دي.

د تدریس په برخه کې مهم شی د مېتودونو نوی والی ، پراختیا ، د ننۍ پر مخ تللې نړۍ او د بازار کار له پرمختګونو سره برابر درسي مواد د دې مؤسسې د ستراتیژیک پلان له اجزاوو څخه دي .

مسلم د لوړو زده کړو مؤسسه د پورتنیو یادو شوو، ټکو تر څنګ د ټکنالوژي پرمختګ هم د تدریسي برخې یو مهم او اساسي اصل ګڼي ، په همدې موخه یې د خپلو ټولګیو سمبالول په نوې ټکنالوژۍ سره د دې ستراتیژیک پلان یوه اساسي او مهمه برخه ټاکلې.

له اورد واټن څخه زده کړې په ننۍ نړۍ کې په یو کلتور باندې اوښتې، چې مسلم د لوړو زده کړو مؤسسه هم غواړي د شرايطو په برابرېدو سره دا چاره تر سره کړي .

د علمي پرګرامونو بله برخه چې د دې ستراتيژيک پلان عمومي موخه ده، د کيفيت د ارتقا او اعتبار ورکونې د پروګرام تطبيق دی، د دې مؤسسې په څلورګونو پوهنځيو کې د لوړېتوبونو له جملې څخه   د کيفيت لوړونې د پروګرام پراختيا او فعاليت دی. په عمومي ډول لاندني موارد په اکاډميکو پروګرامونو کې شاملېږي :

- ✓ د کيفيت لوړونې د معيارونو تطبيق او اعتبار ورکونې ته لاسرسی.
- ✓ په اسلامي او ملي روحيه د مديرانو، رهبرانو او څارنوالانو روزل .
- ✓ په استادانوکې دپوهې د مسلکي ـ او تخصصي برخې پياوړتيا او ورته د ماسټرۍ د پروګرامونو په لاره اچول.
- ✓ د علمي کنفرانسونو جوړول او څېړنيزو پروژو ته پراختيا .
- ✓ په مؤسسه کې د ژباړې، تاليف او څېړنو د مرکزونو ايجادول.
- ✓ له کورنيو او بهرنيو پوهنتونونو سره د علمي او اکاډميکو اړيکو جوړول.
- ✓ د نويو پوهنځيو جوړول د ټول پوښتنې او اړتيا په اساس.

د کيفيت لوړونه او اعتبار دهي ته لاسرسی:

اکاډميک اعتبار او باور تر لاسه کول د مسلم لوړو زده کړو مؤسسې له اصلي او اساسي موخو څخه دي. د مؤسسې په سطحه د کيفيت لوړونې د کمېټې جوړښت، او د پوهنځيو او ډيپارټمنټو په سطحه د فرعي کمېټو تشکيلول.

د کيفيت لوړونې په برخه کې ټولېزې موخې په لاندې ډول دي :

- ✓ د مؤسسې او پوهنځيو په سطحه د کيفيت لوړونې د کمېټو د فعاليتونو تقويه .

- ✓ د لوړو زده کړو وزارت د کیفیت لوړونې او اعتبار ورکونې د ریاست د لایحو او مقررو تطبیقول.
- ✓ د مؤسسې د ارزیابي ګزارش جوړول د اعتبار ورکونې نورو مرحلو ته د رسېدو په موخه.
- ✓ د مؤسسې د ستراتیژیک پلان مطابق د عملیاتي پلان جوړول .
- ✓ د مؤسسې په کچه د اعتبار ورکونې د کمېټو سمبالتیا.
- ✓ د ډیپارټمنټونو په کچه د تدریسي برنامې ارزیابي کول.
- ✓ د کیفیت لوړونې کلتور د رواجولو په موخه د ورکشاپونو جوړول.
- ✓ د انفرادي تدریسي پلان جوړولو له امله د استادانو ستایل .
- ✓ د پراختیا یي پلان د جوړولو له امله د پوهنځیو ستاینه.
- ✓ د تحصلي مؤسسې چمتو کول د هر ډول ارزیابي لپاره اعتبار ورکونې ته د رسېدو په موخه.

د OBE او SCL برنامو رواجول د مؤسسې په سطحه:

په ننۍ نړۍ کې له تخنیکي پرمختګونو او نویو میتودونو څخه پرته، زده کړې د وخت اړتیاوو ته ځواب نشي ویلای، د هر استاد لپاره د تدریس د نویو مېتودونو زده کړه یو لازمي او اړین امر دی، چې هغو ته د رسېدو لپاره پوهانو نوې لارې وړاندیز او ورته رسېدو ته یې ځانګړي پروګرامونه طرحه کړي، چې د هغو له ډلې څخه شاګرد محوري مېتود چې لویه پایله ورباندې مرتبه وي اړین مېتود دی، چې لاندې اهداف په بر کې نیسي:

- ✓ له پوهنتون څخه بهر د استادانو روزنه د ترینرانو په توګه د OBEاو SCLد پروګرام د تطبیق لپاره .
- ✓ د علمي کنفرانسونو جوړول د تدریس د نویو مېتودونو د زده کړې لپاره .
- ✓ د پوهنځیو د رئیسانواو ډیپارټمنټونو د آمرینو لپاره د ځانګړو ټریننګونو په لاره اچول د پروګرامونو د ښه تطبیق لپاره .
- ✓ د OBEاوSCL لپاره د څېړنیزو پروژو په لار اچول .

۴ـ ښېخ جوړښت :

ښه او د لوړ کیفیت لرونکي جوړښتونه، موږ سره مرسته کوي چې خپلو ستراتیژیکو موخو ته مو نږدې کړي. د مجهز کاري پرمخ تللي، مډرن زده کړیز چاپېریال او له نوې ټکنالوژۍ څخه په ګټنې سره کولای شو، د کور دننه او بهر کې علمي رقابت وکړای شو. دا ښېخ جوړښتونه لاندنۍ موخې را نغاړي:

- ✓ د ټولو ښېخ جوړښتونو لکه فزیکي، د معلوماتو په لاس راوړل او کتابتونونو د کمي او کیفي برخې د جوړښت او پایښت لپاره هڅې.
- ✓ د مؤسسې د شتمنیو خوندیتوب او هغو ته پراختیا ورکول او په لاس کې لرونکو فزیکي سرچینو څخه یې ډېره ګټنه .
- ✓ د تداروکاتو، املاکي برنامې جوړونې، کتابتونونو ، د استادانو او محصلینو سیستمونوکې د ښې همغږۍ د رامنځته کولو لپاره له پر مختللې ټکنالوژۍ څخه ګټنه .

۸ ـ د مالي برخې تأمین او پایښت :

د هرې مؤسسې او پوهنتون موخه مالي خپلواکي او پراختیا ده، موږ د خپل مالي قدرت او پراختیا موخې داسې تعریفوو:

۱ـ مالي موخې :

- ✓ د زده کړو او څېړنو په برخو کې د اوږد مهالو پلانونو تعریف.
- ✓ د زده کړو او څېړنو په برخو کې د لنډ مهالو پلانونو تعریف او تفسیر.
- ✓ د ساختمان جوړونې، ترمیم او د نوې تکنالوژۍ د جوړولو په برخو کې د لنډ مهالې، منځنۍ او اوږد مهالې بودجې ټاکنه .
- ✓ د حساب داري او حساب ورکونې د شفافو سټنډرډونو جوړول او هغو ته پراختیا.

۲ ـ پورتنیو مالي موخو ته د رسېدو لپاره لاندني ټکي رعایت شوي :

- ✓ د سرچینو او هماهنګیو د لومړیتوبونو په نظر کې نیولو سره د ستراتیژیکو لومړیتوبونو مطابق، پرمالي چاپېریال باندې فعال نظارت

او د لنډمهالو، منځنیو او اوږد مهالو پایلو په لاس ته راوړلو سره د عیني ارزیابی له اړخه د اړینو تصامیمو نیول.

- ✓ د بودجوي برخو له کړنوڅخه دوامداره ارزیابي او د مؤسسې له مالي ستراتیژي څخه دوره یي څېړنه.
- ✓ د امنیت ټینګښت او له پانګې اچونې څخه ښه مالي مدیریت د بېخ جوړښتونو او نویو کړنو دوامداره توسعه .
- ✓ بنسټ ته د ګټې لپاره وړ کسانو ته په تحصلي او څېړنیزو برخو کې د پوروونو ورکړه.
- ✓ په مؤسسه کې د قوي ادارې رامنځته کول د تصمیم نیونې او مسؤلیت منلې لپاره .

د محیط تحلیل :

د برخه اخیستونکو د غوښتنو پېژندل او تحلیل:

په سازمان کې د وضعیت د ښه والي، د تحولونو رامنځته کول ، د برخه اخیستونکو د اړتیاوو درک کول او هغوی ته د ځواب ورکولو د مناسبو لارو پیدا کول ، د پیلولو یو له ښو ټکو څخه دي.

مسلم د لوړو زده کړو مؤسسه په کور دننه او بهر له ډېرو برخه اخیستونکو سره په اړیکه کې دي . چې هر یو کولای شي په دې علمي بنسټ خپل اثر وښندي او یا هم دا علمي مرکز پر دوی اثر ولري ، چې دوی هر یو د پام وړ غوښتنې لري چې مسلم دلوړو زده کړو مؤسسه یې د پوره کولو لپاره کار کوي .

کارکوونکي په دندو کې د لوړوالي او رضایت غوښتونکي دي، برخه اخیستونکي د ډېرې ګټې په لاس راوړلو او د رقابت په میدان کې د ښه ثابتېدلو کوښښونه کوي، پېرودونکي د ښه کیفیت لرونکو مواد په تمه وي او دولت د قانون په چوکاټ کې د رقابت په میدان کې د سالم رقابت غوښتونکي وي.

د دغو په مینځ کې مسلم د لوړو زده کړو مؤسسه باید د ټولو برخه والو غوښتنو ته پاملرنه وکړي، او د دوی دغو غوښتنو ته د رسېدو په موخه باید ځانګړې ستراتیژیوي او برنامې په لاره واچوي .

مسلم د لوړو زده کړو مؤسسه د دندو د اجرا، د تحصلي او اداري خدمتونو د وړاندې کولو په برخه کې له ډېرو واحدونو سره په تعامل کې ده، چې ځینې له هغو څخه په لاندې ډول دي :

- ✓ د افغانستان د لوړو زده کړو وزارت
- ✓ د علمي کادر غړي
- ✓ اداري کارکوونکي
- ✓ زده کړیالان
- ✓ فارغین
- ✓ ځینې داخلي دولتي او خصوصي پوهنتونونه
- ✓ بهرني پوهنتونونه چې د زده کړو په برخه کې فعال وي
- ✓ بهر ني پوهنتونونه
- ✓ د زده کړو په برخو کې فعالې بهرنۍ مؤسسې
- ✓ ملي او محلي ادارې

په لاندني شکل کې د مسلم لوړو زده کړې مؤسسې برخه وال په دريو محیطونو (لوی، رقابتي او داخلي) کې ښکاري :

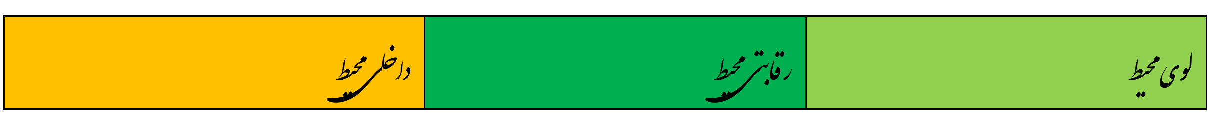

سیاسی عوامل	پا مرودونکی	مالی سرچینه
اقتصادی عوامل	رقیبان	بشری قدرت
ولنیز عوامل	مافوق سازمانونه	زده کړه او نه
کنالوژیکی عوامل	مرستة کوونکی سازمانونه	مدیریت
		دوامداره ستراتیژی

(۱) جدول مسلم لو وزده کا و مؤسسه کا برخه وال .

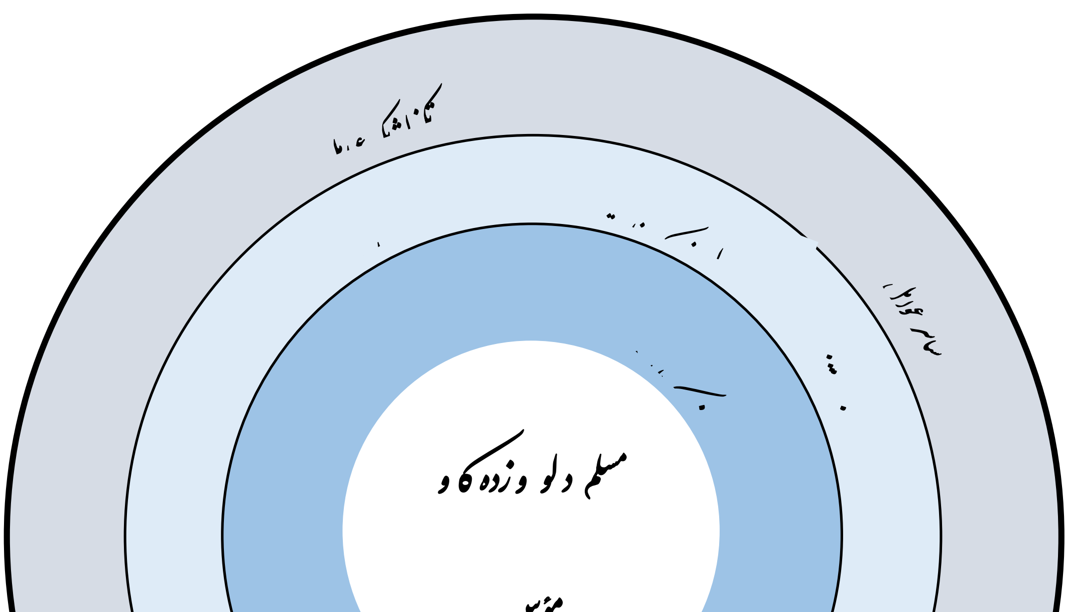

د مسلم لوړو زده کړې مؤسسې برخه وال کولای شو په دوو برخو ووېشو،لومړی داخلي برخه وال چې د مستقیم اغېز لرونکي دي، دوهم بهرني برخه وال چې د غیر مستقیم اغېز لرونکي دي . اوس د مستقیم اغېز لرونکو برخه والو غوښتنې او تمې د تحلیل وړ ګرځي، او ورپسې د بهرنیو برخه والو چې د غیر مستقیم اغېز لرونکي دي، چې د سیاسي، اقتصادي، ټولنیزو او ټکنالوژیکي فرصتونو او ننګونې په لوی محیط کې د تحلیل وړ ګرځي.

د برخه والو اړتیاوي او غوښتنې

۱ـ د لوړو زده وزارت اړتیاوي او غوښتنې :

- ✓ د قوانینو، لایحو او مقررو مراعت کول
- ✓ د هیواد په کچه د لویو ستراتیژیو پر لور تګ
- ✓ د انکشافي او دایمي موخو لپاره تګ
- ✓ د لوړو زده کړو وزارت په ستراتیژیک پلان کې تعین شوو موخو ته لاسرسی
- ✓ د پوهنتون د رهبري هیئت اړتیاوې او غوښتنې
- ✓ د مقررو او طرزالعملونو رعایت کول

- ✓ د مؤسسې د ستراتیژیک پلان په لور تګ
- ✓ د زده کړې او څېړنو تولید او د علم په کار اچول
- ✓ د تحصلي مقررو ترتیب په پوره خپلواکي سره او د علمي کادر غړو د دوسیو طی مراحل کول
- ✓ د تحصلي کچې د کیفیت لوړونې ته پاملرنه
- ✓ د لوړو زده کړو د سیستم څېړنیز کول
- ✓ د علمي کادر غړو غوښتنې او هیلې
- ✓ په پوهنځیو کې د تحقیقي مرکزونو وده او نړیوالو کتابتونونو ته لاسرسی د څېړنو لپاره
- ✓ د تدریسي بهیر تخصصي کول
- ✓ له یواځې تحصیل څخه څېړنیز تحصیل ته تګ
- ✓ د علمي کادرغړو د رشتو مطابق لنډ مهالواو اوږد مهالو برسیو ته د هغوی ورپېژندل
- ✓ د لوړو زده کړو د سیستم څېړنیز کول
- ✓ د علمي کادر غړو له علمي څېړنو څخه مادي او معنوي ملاتړ

۴ـ د اداري اجرايي غړو غوښتنې او هیلې :

- ✓ د مجازات او مکافاتو د نظام تطبیقول
- ✓ د کاري لومړیتوبونو ټاکنه د سرچینو د مطلوبېدو په موخه
- ✓ د ټاکنو او ګمارنو په پروسو کې پوره شفافیت
- ✓ د کارکوونکو د کیفیت لوړونې په موخه د کورسونو ایجادول

۵ ـ د محصلینو اړتیاوې او هیلې:

- ✓ د څېړنو لپاره د امکاناتو د برابرولو کوښښ
- ✓ د ماسټرۍ په کچه د لوړو زده کړو د زمینو برابرول
- ✓ په لنډمهالو څېړنیزو برنامو کې محصلینو ته ونډه ورکول
- ✓ په وخت سره د محصلینو ګمارنه په لنډمهالو او اوږد مهالو تحصلي بورسونو کې

- ✓ په رواني برخه کې د مشورې، او نورو زده کړېزو برخو کې د ښو خدمتونو وړاندې کول
- ✓ د زده کړو له نويو مېتودونو څخه استفاده
- ✓ د عملي مضمونو د کريډيټونو د شمېر زياتوالی په تيوري مضمونونو
- ✓ د تحصلي رشتو متناسب والی د بازار له کار سره
- ✓ د محصلينو له څېړنو او مونوګرافونو څخه د ټولنيزو ستونزو د هواري په موخه ګټه اخيستل.
- ✓ د نړيوالو ستندردونو مطابق د کريکولم او درسي سرچينو باندې کتنه .

۶ ـ د فارغو محصلينو اړتياوې او غوښتنې :

- ✓ دولتي او خصوصي مؤسساتو ته د وړتياوو په اساس د فاغينو ورپېژندل
- ✓ لنډ مهالو او اوږد مهالو تحصلي بورسيو ته د فارغينو د ورپېژندلو په برخه کې دوامداره هڅې
- ✓ د محصلينو له څېړنو او مونوګرافونو څخه د ټولنيزو ستونزو د هواري په موخه ګټه اخيستل.
- ✓ د کار موندنې په برخه کې د مشورو ورکونې د خدمتونو پيدا کول
- ✓ لايقو او وړ فارغ تحصيلانو ته د پوهنتون په څېړنيزو او پراختيايي مراکزو کې د جذب زمينې برابرول

۷ـ د نورو پوهنتونونو اړتياوي او غوښتنې :

- ✓ د علمي موادو تبادله
- ✓ په څېړنيزو برخو کې ګډون
- ✓ د ګډو څېړنيزو طرحو اجرا کول
- ✓ د امکان په صورت کې د يو بل له جوړښتونو ګټنه

۸ ـ د بهرنيو پوهنتونو اړتياوي او غوښتنې :

- ✓ د ګډو څېړنيزو برنامو جوړول او پر مخ وړل
- ✓ د امکان په صورت کې د يو بل له جوړښتونو ګټنه

- ✓ د یو پوهنتون د علمي هیئت له تجربو څخه د نورو پوهنتونونو ګټه اخیستل
- ✓ د علمي کادر غړو د کیفیت لوړو نې په موخه د ګډو برنامو جوړول
- ✓ د علمي مقالو د خپراوي او چاپ لپاره زمینه برابرول

۹ ـ د بهرنیو مؤسسو اړتیاوي او غوښتنې

- ✓ د مشخصو او د اجرا وړ برنامو طرحه کول
- ✓ د بهرنیو مؤسسو د پالیسي مطابق او د هغوی د صلاحیتونو په اډانه کې د برنامو طرحه او اجرا
- ✓ وضاحت او شفافیت
- ✓ په وخت دقیق راپور ورکول

د فرصتونو او ننګونو مقابل کې د بهرني محیط پېژندنه:

د بهرني محیط د پېژندنې او تحلیل لپاره بېلابېلې لارې او طریقې شته، چې هر یوه یې د بهرني محیط د تحلیل او پېژندنې لپاره وسایل چمتو کوي؛ د همدې لپاره pest مېتودولوژي د بهرني محیط د تحلیل لپاره ټاکل شوې. په دوام یې د تحلیلونو له لارې لاسته راغلې پایلې د PEST په چوکاټ کې وړاندې کیږي :

ـ دولتي، قانوني او سیاسي pمحیط

ـ اقتصادي Eمحیط

ـ ټولنیز او کلتوري Sمحیط

ـ ټکنالوژیکي Tمحیط

۱ـ دولتي، قانوني او سیاسي محیط:

فرصتونه

- ✓ د حکومت ، افغاني ټولنې او بین المللي بنسټونو علاقه مندي او سمون د هېواد د لوړو زده کړو د برخې
- ✓ په ټولنه کې لوړو زده کړو ته ځانګړې پاملرنه

- ✓ د لوړو زده کړو د وزارت د ستراتیژیک پلان شتون
- ✓ د هېواد په سیاستونو کې د پنځېدونکو او څېړنیزو برخو ته نه پاملرنه
- ✓ د لوړو زده کړو د نوي قانون تصویبېدل د استادانو د ظرفیت لوړونې په موخه
- ✓ د نړۍ او هېواد دننه کې د له پوهنتونونو او نورو بنسټونو سره اړیکې لرل
- ✓ د کیفیت لوړونې د نظام شتون

ننګونې :

- ✓ په دولتي ادارو کې اداري فساد
- ✓ د مقررو او لایحه ژر ژر تعدیل کېدل چې د کارونو په مخ کې د خنډونو سبب کېږي
- ✓ د دولتي او نا دولتي مؤسسو ته د ناعادلانه فرصتونو او سرچینو برابرېدل
- ✓ په هېواد کې د مؤسسو تر منځ د علمي مواد نه تبادله کېدل
- ✓ د مجازاتو او مکافاتو د اصل نه تطبیقول
- ✓ په زده کړیزو برخو کې د مؤسسې د مقرراتو او اجراتو نا مستقل کېدل

اقتصادي محیط

فرصتونه

- ✓ په خصوصي برخو د پانګوالو شتون
- ✓ د عایداتي څېړنیزو پروژو شتون
- ✓ د محصلینو د ځینو کارونو د اجرا په برخو کې د ملي او بین المللي مؤسساتو شتون
- ✓ د خصوصي لوړو زده کړو د مؤسسو زیاتوالی
- ✓ په مؤسسو کې د علمي څېړونکو شتون
- ✓ د دولتي، خصوصي او ان جي او ګانو اړتیا د مشورو او پالسي جوړولو په برخو کې

ننګونې :

- ✓ د مصرفي اقتصاد شتون د توليدي اقتصاد پر ځای
- ✓ د پوهنيزو شرکتونو نه شتون د لوړې ټکنالوژۍ د محصولاتو د توليد په برخو کې
- ✓ د سوداګريزو فعاليتونو وده د څېړنېزو اوپنځونوکو فعاليتونو پر ځای
- ✓ د توليد د سيستم سنتي والی
- ✓ د هېواد په ملي عوايدو کې نامتوازن تغيرات او د نرخونو غير معقول لوړوالی
- ✓ د هېواد د اقتصادي نظام تړون په نړيوالو مرستو او پانګه اچولو پسې

ټولنيز او کلتوري محيط

فرصتونه

- ✓ په ټولو ځوانانو کې د لوړو زده کړو د کولو علاقه
- ✓ د خلکو د باور لوړوالی
- ✓ د پنځونکو، لايقو او وړ ځوانانو شتون
- ✓ د وړ او په کار پوه فارغينو شتون
- ✓ په پوهنځيو کې د نويو شامل شو کسانو د علمي ظرفيت نا برابروالی
- ✓ د کورنيو کلتوري باور د هېواد د ودانولو په برخه کې په علمي او څېړنيزو کارونو
- ✓ د چوپړيزو او توليدونکو خصوصي شرکتونو تمايل د مسلکي او پوهو ځوانانو په ګمارنو کې

ننګونې :

- ✓ په داخلي څېړونکو بې باوري
- ✓ د زده کړو په برخو کې د زده کړو په کار وړلو کې ضعف
- ✓ پر ټولنيزو علومو کې د داخلېدو علاقه او غوښتنې
- ✓ په صنعتي او اجرايي برخو کې پرڅېړنو د نه باور له امله د څېړنو نه عملي کول

- ✓ د فکري مالکیت او کلتوري جوړښتونو ورکوالی
- ✓ د ښوونځیو او پوهنتونونو په درسي مفرداتو کې د تناسب نه شتون

ټکنالوژیکي محیط

فرصتونه

- ✓ د مجازي نړۍ پراخوالی او له هغې څخه د تکنالوژیکي او څېړنیزو برخو کې ګټنه
- ✓ په نړیوالو شبکو کې علمي او مدیریتي سرچینو ته لاسرسی
- ✓ په ټولنه کې د ټکنالوژي د تغیر چټک پر مختګ
- ✓ د سیستم د ودې لپاره د تکنالوژیکي فرصتونو شتون
- ✓ له برېښنایي لارې له نړۍ سره په کم لګښت د اړیکو ټینګولو فرصت
- ✓ په مؤسسو کې د وړ او مسلکي کسانو شتون د مدیریتي شرایطو د سمون په خاطر
- ✓ د خبر رسولو په برخو کې له ټکنالوژۍ څخه ګټنه

ننګونې:

- ✓ په هېواد کې د مناسبو جوړښتونو نه شتون له تکنالوژۍ څخه د سمې ګټنې په موخه
- ✓ د صنعتي اړتیا د لیږ لید لپاره د څیړنې سم نا پرمختګ
- ✓ په هېواد کې د علمي او تکنالوژیکي مرکزونو نه شتون
- ✓ په پوره توګه په اجرایي، سوداګریزو او اقتصادي برخو کې له تکنالوژي څخه ګټه نه اخیستل
- ✓ د تولیدي محصولاتو د تولید د شرکتونو په لوړه تکنالوژۍ سره سمبال نه شتون

د بهرني محیط تحلیل او ارزیابي :

د مسلم لوړو زده کړو مؤسسې تحلیل او ارزیابي په څلورو پړاونو کې شوې ده :

د مسلم لوړو زده کړو مؤسسې د پالیسیو او ستر اتیژیو په وسیله د بهرنیو عواملو استخراجول:

په دغه مرحله کې د مسلم لوړو زده کړو مؤسسې د پالیسیو او ستراتیژیو کتنه د لوړو زده کړو وزارت د ستراتیژیک پلان په نظر کې نیولو سره او د ګټه اخیستونکو تحلیل، او د ستراتیژۍ په مخ کې د فرصتونو او ننګونو شتون او په پایله کې مؤثر عوامل په نښه او وپېژندل شول.

۲ـ د پوښتنپاڼو طرحه کول:

د پېژندل شوو عواملو له بیا کتنې څخه وروسته په لومړنۍ مرحله کې د پېچیدګیو کمول، یوشان عوامل لرې کول او په اخېر کې ۲۶ مؤثر عوامل په ګوته او تشخیص شول. وروسته د لومړیتوبونو په نظر کې نیولو سره ۱۳مهم موارد د فرصتونو له منځه او ۱۳اړین موارد د ننګونو له منځ څخه وټاکل شول. د بهرني محیط عوامل ټولټال ۲۶ عدده دي. په دې پوښتنپاڼه کې د هر عامل تاثیر په بېلابېلالو (۱ـ ډېر زیات، ۲ـ ډېر، ۳ـ لیږ، ۴ـ بېخې لیږ) قالبونو کې مشخص شوي.

۳ـ ټول پوښتنه:

د مسلم لوړو زده کړو مؤسسې د رهبري هیئت غړو تر منځ له پوښتنپاڼې جوړولو وروسته، د د یپارتمنتونو په آمرینو او ځینو محصلینو باندې وویشل شوې، او له هغوی څخه وغوښتل شول، چې هغو ته ځواب ورکړي، په اخېر کې د پوښتنپاڼو له راټولولو د ۱۲۰تنو له نظرونو څخه د بهرني محیط په تحلیل کې کار واخیستل شو.

۴ـ د بهرني محیط تحلیل او ارزیابي :

د لومړیتوبونو د ټاکلو لپاره پېژندل شو بهرنیو عواملو ته پاملرنه اړینه ده، تر څو هغوی ته د امتیاز ورکولو او د هغو عواملو ارزیابي تر سره شي. لکه څنګه چې وړاندې ورته اشاره وشوه، د همدې لپاره هغو کسانو ته چې پوښتنپاڼې ورته

وویشل شوې، له هر یوه څخه وغوښتل شول چې نظرونه په پوښتنپاڼو کې د راغلو پوښتنو په تړاو اوسنیو موجودو شرایطو ته په کتلو سره واضح کړي.

په مسلم لوړو زده کړو مؤسسه کې د فرصتونو او ننګونو د لومړیتوبونو د پېژندنې او د پوښتنپاڼو د تحلیل په موخه له SPSS پروګرام څخه ګټه واخیستل شوه .

د EFE بهرنیو عواملو ارزیابی	
فرصتونه	
په افغانستان ک د حکومت او ن یوالو بنس ونو علاقه او کو ونه د لو و زده کو و برخه ک .	۱
د دولت په لویو پالیسیو او د مهالو پلانونو ک لو و زده کو ته ان پاملرنه.	۲
د کورنیو پوهنتونو ترمن د علمي همکاریو شتون	۳
د لو و زده کو وزارت ک د پلان او ستراتیژیو شتون	۴
د لو و زده کو وزارت ک د کیفیت لو ونه نظام شتون	۵
د لو و زده کو وزارت پاملرنه د استادانو د علمي کچې د لو اوي په موخه	۶
د ان بساینه او صنعتي برخوا تیا د نو پراختیا ته.	۷

دوید و، پنـ ونکو او مستعدو وانانو شتون	۸
د لو وزده کـ و سره د خلکو دینـ زیاتوالی	۹
د ینو کورنیو او بهرنیو مؤسسو والتیا د نیزو پروژو د تطبیق په برخه کـ	۱۰
استادانو ته د لالو وزده کـ و په برخه کـ د کورنیو او بهرنیو بورسیو شتون	۱۱
په ولنه کـ د مرکار کولو او په علمی ا ، سمبالو کادری او اداری غ و لرل	۱۲
د الکترونیکی او تکنالوژیکی سیستمونو رواج رل د تدریس او نو په برخو کـ	۱۳

تـ ونـ	
علمی او نویو سرچینو ته په ملی ژبو نه لاسرسی	۱
د دولتی او خصوصی مؤسسو ترمنـ د هماهنـ ی نه شتون	۲
د اوسنـ ولنـ کم سیاسی فهم	۳
د رقابت منلـ کمه روحیه د پوهنتونونو ترمنـ	۴
په هـ واد کـ د اداری فساد شتون	۵

۶	د ينو د ظرفيت لو ونه په برخه كې د فرصتونو كموالى
۷	د نيزو علمي كې نو له پايلو خه د دولتي، خصوصي او صنعتي مؤسسو نه استفاده
۸	د پوهن وزارت او لو وزده كې و وزارت د درسي مفرداتو ترمن نه هماهن ى
۹	د استادانو او محصلينو له نو خه د لو وزده كې و وزارت نه ملاتړ او تشويق
۱۰	د علمي كادر غ و په مقرر ، ترف ع او انفكاك كې د توجو نه شتون
۱۱	د پوهنتونونو او بازار كار ترمن د اړيكو نه شتون

د داخلي محيط تجزيه او تحليل

د مسلم لوړو زده کړو مؤسسې داخلي محيط په څلورو مرحلو کې ارزيابي او تحليل شوی:

۱ـ د موجود وضعيت د بررسي په واسطه د داخلي عواملو ايستل د باخبره کسانو د نظر برابر

په دې مرحله کې د موجود وضعيت د بررسي او هم د تر سره کړو مطالعو په اساس د مسلم لوړو زده کړو مؤسسې په ستراتيژي باندې د داخلي مؤثرو عواملو پېژندنه وشوه. په دې مرحله کې ۱۷ مؤثر داخلي عوامل وپېژندل شول.

۲ـ د پوښتنپاڼو چمتو کول:

د بهرني محيط د تحليل لپاره د پو تنپا و د جو ولو جدول

۱	داخلي عوامل	د مسلم لو وزده کا و مؤسس پر زده کا یزو او نیزو ستراتیژیو د مؤثرو عواملو کچه			
	قوت	۴	۳	۲	۱
۲	داخلي عوامل	د مسلم لو وزده کا و مؤسس پر زده کا یزو او نیزو ستراتیژیو د مؤثرو عواملو کچه			
	د ضعف کی	۴	۳	۲	۱

د عواملو له یاکتنې او پ ژندن پ ت مره مرحله کا او د ینو عواملو ن ول د ۱۷ عواملو له ل چ وپ ژندل شول، وروسته

د عواملو لو یتوب او ارز ت ته په کتو ۱۳ کلیدي د قوت کی او ۴ کی د ضعف له برخ وپ ژندل شول.

ول ال داخلي عوامل ۱۷ دي .

په مسلم لوړو زده کړو مؤسسه کې د فرصتونو او ننګونو د لومړیتوبونو د پېژندنې او د پوښتنپاڼو د تحلیل په موخه له SPSS پروګرام څخه ګټه واخیستل شوه .

د داخلي عواملو د ارزیاب جدول

	قوی کی
۱	مؤثره، کاریـ مره او سالمه اداره
۲	لهٔ بشری سرچینو خه په مناسبه تو ہ راخیستل په اداری او ساختاری برخه کې
۳	د مناسبو ساختمانونو او کمپلیکسونو خه نه د مؤسس لپاره او د طب لپاره با ل تعمیر
۴	د مسلم لو وزده کې و مؤسس په ۴ پوهن یو کې دفعالو علمی کادرونو لرل
۵	مسلم لو وزده کې و مؤسس دا تیا مطابق د فعالو او مؤثرو کې و لرل
۶	د مسلم لو وزده کې و مؤسس ہ اون ک نوم لرل
۷	لهٔ بهرنیو تحصلی مؤسسو سره د توامیت وجود
۸	په تحصلی مؤسسه کې د میاشتنۍ علمی خپرون او نیز مرکز شتون
۹	د کارا او مؤثر کیفیت لو ون نظام شتون
۱۰	د IT مرکز، دان ل سی ژبې او نورو بهرنیو ژبو د زده کې د مرکزونو شتون همدا ول د عمومی او ان مرو کتابتونونو شتون او هم د لویو کنفرانس خونو شتون
۱۱	ن یوالو اطلاعاتی سرچینو ته لاسرسی
۱۲	د محصلینو د شورا شتون د مؤسس په کچه

۱۳	د ستراتیژیکو لیدلورو شتون د تحصلی مؤسسـ په کچه
	ضعف کی
۱	د اداري کارکوونکو د تحصلي کچې کموالی
۲	د پوهنتون له فیس پرته د نورو عایداتي سرچینو کموالی
۳	د و امتیازاتو، روغتیایي او ولنیزو تامیناتو نه شتون د پوهنتون د اداري او کادري غ و لپاره